

Fazakas József
(1910–2005)

Az Országos Széchényi Könyvtár hajdani és jelenlegi munkatársai nevében búcsúzunk Fazakas Józseftől, a 2000-ben alapított Bibliothecarius Emeritus cím egyik első kitüntetettjétől.*

Kilencvenöt év, csaknem egy évszázad adatott meg egykori kedves munkatársunknak. Ebbe a hosszú életbe mennyi öröm és bánat férhetett! Tanulmányait szülővárosának, Kolozsvárnak híres református kollégiumában kezdte, majd a cívisvárosban, Debrecenben fejezte be. Ugyanitt végezte egyetemi tanulmányait is magyar és francia szakon, ez utóbbit tekintette fő szakjának, így 1931-ben egy féléven át a Sorbonne hallgatója is volt. Különösen a nyelvészet vonzotta, emellett már gimnazista korától felejthetetlen élményt jelentettek számára a könyvtárak, először a kolozsvári Református Kollégium nagykönyvtára, majd a debreceni Egyetemi Könyvtár, illetve a párizsi Bibliothèque Nationale. Könyvtárosi munkálkodását önkéntes és ingyenes gyakornokként már egyetemistaként megkezdte, ebben az elhatározásában döntő szerepet játszott a debreceni könyvtárigazgató és egyetemi magántanár, Nyireő István. Ugyancsak az ő közbenjárására sikerült később doktori szigorlatához melléktárgyként a könyvtártudományt választania. 1937-ben részt vett a diplomások számára szervezett könyvtárosi tanfolyamon, amelyet a nemzeti könyvtárban a szakma olyan kiváló szakemberei tartottak, mint Fitz József, Trócsányi Zoltán, Goriupp Aliz, Gulyás Pál, Asztalos Miklós, Halász Gábor. De az akkori gazdasági nehézségek miatt még magas képzettséggel sem volt könnyű állást szerezni, így Fazakas József is hosszú évekig fizetés nélkül dolgozott a debreceni Egyetemi Könyvtárban, majd rövid tanári munka után 1944 novemberében lett az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, ettől kezdve nyugdíjba vonulásáig a Régi Nyomtatványok Tárában tevékenykedett. A Régi Magyar Könyvtár gyűjteményének nyilvántartásai viselik keze nyomát, és számos csonka, töredékes mű azonosítását végezte el. A gyakran hasonmás lapokkal kiegészített példányok meghatározása ösztönözte Fazakas Józsefet az elmélyült nyomdatörténeti és vízjelkutatásra, ennek során számos ismeretlen nyomtatványt határozott meg és írt le, az ezeket bemutató publikációi rendszeresen jelentek meg a Magyar Könyvszemle lapjain. Felkészültsége és tudása személyében nem párosult szakmai góggal és az olvasóktól való elzárkózással, éppenséggel egyik legfontosabb feladatának tartotta a kutatók támogatását, munkájuk segítségét.

1972-ben, huszonnyolc évi szolgálat után saját kérésére nyugdíjba vonult, de tudományos kutatásait ezután is folytatta. A Borsa Gedeon által létrehozott munkaközösségben részt vett a Régi magyarországi nyomtatványok bibliográfiája első

---

* Elhangzott a Farkasréti Temetőben 2005. október 27-én.

kötetének anyaggyűjtésében, és segédletet készített a többi kollégának nagy gondot jelentő román cyrillica művek feldolgozásához. Nagy tudását, nyelvismeretét a köz érdekében kamatoztatta, mindig szem előtt tartva azt, amit Pál apostol mondott a szeretetről Károlyi Gáspár fordítása szerint: „Nem cselekszik éktelenül, nem keresi csak az ő hasznát, nem gerjed hamar haragra, nem gondol gonoszt. Nem örül a hamisságnak, örül pedig az igasságnak. Mindeneket elszenved, mindeneket hiszen, mindeneket remél, mindeneket eltűr. Az szeretet soha el nem fogy: de az jövőmondások is eltörölnének, az különböző nyelvek is megszűnnek, az tanulásból való esméret is eltöröltetik.”

Mindannyiunknak végig kell mennünk földi zarándokutunkon, amelynek vége a nagy találkozás. Éppen ezért Fazakas Józseftől, egykori kedves munkatársunktól a legillőbben Reményik Sándor egyik versével búcsúzzhatunk:

*Viszontlátásra, – mondom, és megyek.
Robognak vonatok és életek –
Bennem, legbelül valami remeg.
Mert nem tudom,
Sohasem tudhatom:
Szoríthatom-e még
Azt a kezet, amit elengedek.*

*Viszontlátásra: mondom mégis, mégis.
Viszontlátásra – holnap.
Vagy ha nem holnap, - hát holnapután.
Vagy ha nem akkor – hát majd azután.
És ha aztán sem – talán egy év múlva.
S ha még akkor sem – talán ezer év múlva.
Viszontlátásra a földnek porában,
Viszontlátásra az égi sugárban.
Viszontlátásra a hold udvarában,
Vagy a Tejút valamely csillagán –
„Vidám viszontlátásra” mégis, mégis!*

W. Salgó Ágnes